

Boekbesprekings

Otto, J – Gassmann, G 1993. <i>Documentary History of Faith and Order 1963-1993</i>	844-845
Rossouw, G W – Cochrane, J R & West, G O (eds) 1991. <i>The three-fold cord: Theology, work and labour</i>	845-848
Van der Merwe, P J – Van der Vyver, J D, Potgieter, P J J S, Sithole, M & Theron, D 1993. <i>Democracy in Africa</i>	848-849
Van der Merwe, P J – Waijaki, M, Turaki, Y, Van der Walt, B J & Kasenene, P 1993. <i>Visions of man and freedom in Africa</i>	849-850
Van Wyk, W C (jr) – Van Wyk, W C (red) 1991. <i>Ons Joodse bure</i>	850-852
Venter, P M – Helberg, J L 1994. <i>Die boek Daniël: Die heerskappy behoort aan God</i>	852-853
Venter, P M – West, G O 1991. <i>Biblical hermeneutics of liberation: Modes of reading the Bible in the South African context</i>	853-855

Boekbesprekings

Gassmann, G 1993. *Documentary History of Faith and Order 1963-1993*

Geneva: WCC Publications. Sagteband, 315 bladsye. Prys onbekend

Resensent: Ds J Otto

Hierdie boek gee 'n historiese oorsig oor die werksaamhede van die Faith and Order-werkgroep van die Wêreldraad van Kerke. Dit is deels geskryf as voorbereidende leesstof vir die werkgroep se wêreldkonferensie van Santiago de Compostela 1993. Dit bestaan uit vyf dele. In 'n eerste gedeelte word die Wêreldraad van Kerke se verklarings in verband met eenheid aangehaal en bespreek. Die tweede gedeelte is 'n voorskou op dit wat die werkgroep beoog vir die konferensie te Santiago de Compostela.

Die derde en vierde gedeeltes is die belangrikste gedeeltes van die boek. In deel drie word die temas wat in 1963 tot 1993 deurlopend deur die groep behandel is, aangehaal. Die outeur poog om tydens sy bespreking van die verskillende temas alle relevante dokumente so volledig moontlik te noem. Elke tema se bespreking begin in die jaar 1963 en eindig by die mees onlangse publikasie van die Wêreldraad van Kerke oor die tema. Hierdie werkwyse is tot

voordeel van die student van ekumeniese teologiese denke, aangesien hierdie verwysings navorsing baie kan vergemaklik.

Uit die magdom gepubliseerde werke kies die outeur een of twee dokumente wat hy as belangrik ag en haal die dokumente dan gedeeltelik of in hulle geheel aan. Die temas wat behandel word is, die volgende:

- * die sigbare eenheid van die kerk;
- * doop;
- * Nagmaal en bediening;
- * die eenheid van die kerk en die gemeenskap en
- * die een geloofsbelofenis.

Die eerste tema is 'n deurlopende projek wat as opdrag van die algemene vergadering van die Wêreldraad van Kerke deurgegee is. Die verskillende stappe tot eenheid, die motivering juis tot hierdie doel en die oproep tot alle kerke om hulle te verbind tot sigbare eenheid word in die eerste drie dokumente aangedui.

Die volgende dokumente wat aangehaal word, het betrekking op plaaslike ekumeniese skakeling. Uit hierdie besprekings volg die tweede tema waarmee die werkgroep homself besig gehou het. Dit het te doen met die doop, Nagmaal en verskillende bedieningsstrukture.

Die derde tema wat behandel is, het die oog op die mensheid as 'n gedeelte toestand en die Wêreldraad

van Kerke se taak, nie net tot sigbare eenheid van alle kerke nie, maar ook die eenheid van die mensdom. Twee sake wat hier veral ter sprake kom, is (a) rassisme en (b) die plek en rol van die vrou. 'n Dieper insig in die aard van die probleme lei die werkgroep Faith and Order daartoe om te besef dat die mensdom se strukture hernuwe moet word om eenheid van die mensdom te bewerkstellig, 'n tema wat in een dokument aangehaal word.

Die belydenis van die gemeenskaplike geloof is die vierde tema en dit kom ter sprake juis as gevolg van die Ortodokse Kerk se probleem met *filioque* in die Niceense belydenis. Drie dokumente word aangehaal wat die tema asook aanverwante temas behandel.

Die vierde gedeelte van die boek bespreek spesifieke projekte wat deur die werkgroep Faith and Order aangepak is, met ander woorde sake wat nie deurlopend bespreek is nie, maar wel by geleentheid behandel is. Die eerste projek is diepgaande studie in verband met die gesag en interpretasie van die Skrif. Die projek is die resultaat van die aansluiting van die Rooms-Katolieke Kerk by die werkgroep. 'n Tweede projek is om navorsing te doen oor die konsilies van die eerste drie eeue, 'n projek waarop die Ortodokse Kerk aangedring het. Die gesag van die kerk is die derde projek. Die Rooms-Katolieke Kerk, maar ook die verhouding met die on-

gelowige wereld het hierdie projek noodsaaklik gemaak. 'n Vierde projek was om die ekumeniese belang van aanbidding te bekyk, met as doel 'n liturgie wat algemeen aanvaar sal word. Om God se rol in die natuur en die geskiedenis te bepaal, was 'n vyfde projek wat die verhouding met ander godsdienste wou bepaal. Die sesde projek het te doen met die verhouding van die Christelike kerk tot die Joodse volk.

In deel vyf behandel die outeur take van die werkgroep wat deurlopend van aard is. Die oudste van dié take is die ondersteuning van die gebedsweek vir Christeneenheid.

Die grootste taak van die werkgroep is die bevordering van bilaterale- en multilaterale gesprekke. Die boek word aanbeveel vir die student van ekumeniese teologie.

Cochrane, J R & West, G O (eds)
1991 - *The three-fold cord: Theology, work and labour*

Hilton: Cluster Publications. Price unknown

Reviewer: Prof G J Rossouw

'Though one may be overpowered, two can defend themselves. A cord of three strands is not quickly broken' (Ecclesiastes 4:12 [p iii]).

The three-fold cord, according to the editors of the book is a collection of essays that were originally presented at a conference that explored various issues about work and labour among Christian workers. The concept of worker is used throughout the book in a narrow sense. In the words of one of the contributors to the book, Albert Nolan, workers are those with '...the experience of working for a wage, working for a boss, working with one's hands. It is the experience of being used a unit of labour, a machine, of being exploited for profit' (161).

As a collection of essays by about 20 authors, the book shares in both the benefits and restrictions of such collections. On the one hand it offers a wide and interesting variety of perspectives on the experience of workers in Apartheid-stricken South Africa. On the other hand it is hampered by internal contradictions and a lack of thorough and systematic analysis of the topic under discussion.

Besides the introduction and conclusion of the book, it consists of three sections. These three sections follows the approach used by the Young Christian Workers (YCW), called see-judge-act. In the first or see-section of the book, the emphasis is on the context of South African workers. Here descriptions and analyses of amongst other the role of black women (by Letsoalo), unem-

ployment (by Nürnberger), and the disproportional distribution of wealth in South Africa (by Christie) are presented. Although taken up in another section of the book, Mvambo's analysis of the conditions of hostel dwellers in the Durban area also contributes towards understanding the position of black workers in South Africa.

The second or judge-section of the book, consists of various theological perspectives on the role of workers. Amongst others there are an Old Testament perspective (by Wittenberg), a New Testament perspective (by Draper), two Black Theology perspectives (by Mosala and Tlhagale), and two Workers Theology perspectives (by Nolan and Taki). This section is concluded with an essay by one of the editors, Cochrane, who suggests an approach and program for the development of a Theology of Work.

The third or act-section of the book focuses on ministry to the workers. Besides the discussion of ministry to hostel dwellers by Mvambo that has already been mentioned, the major emphasis is on the work done by the Young Christian Workers (by Nunes, Lafont, Dumortier). Included here is also an article on the proposed role and ministry of the Roman Catholic Church towards workers in South Africa (by Lambert).

There are a number of themes (or cords) that runs through the entire book. I will highlight the ones

that struck me in order to give the prospective reader an indication of what s/he can expect in the book.

Firstly the epistemological privileged perspective of the worker is emphasised. Workers, as part of the poor and the oppressed in the society, is in the most favorable position to detect what the fundamental flaws of our society are. They are also best positioned to identify what should be done to remedy the current situation. This epistemological privileged position is not only guaranteed by their current social status (or rather lack thereof), but is also bestowed on them by the God of the Old Testament and Christ the Worker in the New Testament.

Secondly, Marxist socialism is the most popular intellectual tool used by the contributors to analyse and to remedy the unfortunate position of the workers. The Marxian notion of the person as *homo faber* is widely endorsed. Also his conviction that capitalism is the source of the alienation and suffering that the workers endure, is widely shared. There is also a wide consensus that this situation can only be remedied by a united worker's movement which should gain control of the means of production through the class struggle. The following quotes from different authors echo these sentiments:

- * Mosala says: 'I submit that the capitalist economic system...is, then looked at from the moral

perspectives of African history and biblical Yahwistic ideology, simply immoral. It is a system based on wage-slavery' (118).

- * Draper says: 'The solidarity of the poor is made imperative by the unacceptable "solidarity" of the rich in exploitation' (134).
- * Dunes writes: 'As a christian I think one is obliged to condemn capitalism as an institutionalized form of exploitation of human beings by human beings' (195). 'As a movement it has taken sides. It only organizes people from the working class and identifies socialism as a world view that is closest to the thinking of Jesus' (198).

The one exception in this regard, is Nürnberger who stresses that it is an oversimplification to cast the problem in the mould of the obsolete debate between capitalism and socialism.

Thirdly, the relevance or rather the irrelevance of the church amongst the workers is often stressed. Instead of the church lending support to the workers in their exodus from oppression and poverty, there has been a mass exodus from workers out of the church (Cochrane, 179 & 183, Lafont 213). The main reasons for this exodus from the church, are the ideological alignment of the church with the middle class or 'the bosses' and the resulting unwillingness and inability of the clergy to minister to the needs of the workers (263).

Fourthly, the subordinate role of the theologian in the development of a theology of work is stressed. Theologians do not qualify for the title of 'worker' - as has been defined above by Nolan. They therefore do not share in the epistemological privileged perspective of the workers. This disqualifies them from playing a leading role in the development of a Theology of Work. At most they can rework and reformulate the insights that the workers have provided them with. Alternatively they can empower and train the workers in order to enable the workers to develop the Theology of Work themselves.

I was left with two lasting impressions after reading the *three-fold cord*. One is that unless the church and theologians are willing to take the concrete working conditions of the workers as the starting point for their theological reflection, the church will remain irrelevant to the 'workers'. As Cochrane rightly says, this poses a serious challenge to the church, because it harbours the possibility that the church might discover that its current ministry has no bearing on the concrete living conditions of the workers.

The second impression that stayed with me was one of uneasiness. It is the feeling that I always experience when the Bible is used in a way that neatly fits the interests of any group. Whenever that happens too neatly, I can't resist the temptation to ask

whether the Bible or theology has been hijacked to serve narrow ideological interests. This possibility for abuse of theology must always be reckoned with - both by the 'workers' and by the 'bosses'.

Van der Vyver, J D, Potgieter, P J J S, Sithole, M & Theron, D 1993 - Democracy in Africa

Potchefstroom: Instituut vir Reformatoriese Studies. Prys: Onbekend

Resensent: Prof P J van der Merwe

Die publikasie is een van die referate wat gelewer is by 'n groot kongres van die Instituut vir Reformatoriese studies wat gehou is vanaf 27 April tot 1 Mei 1992.

J D van der Vyver gee 'n lang relaas van die verskillende siening van die begrip demokrasie in wêreldwye verband. Daar is ongelukkig baie min oor die Afrika-siening en oor gebeure in Afrika. Daar word wel 'n paar keer verwys na die lotgevalle van demokrasie onder blanke beheer in Afrika.

P J J S Potgieter gee 'n bruikbare ontleding van die rol wat Suid-Afrika in Afrika-verband kan speel ten opsigte van demokrasie.

M Sithole bespreek die verval van demokratiese strukture (veelpartystelsels, vryemark, beskerming

van die individu en minderhede, ens) in post-uhuru Afrika. Hy glo dat die val van kommunisme en die opkoms van 'n geleerde deel van die bevolking die geleentheid bied vir demokrasie in Afrika.

D Theron het 'n interessante analise van die verhoudinge tussen die Westerse ideale van vryheid, gelykheid en broederskap en sekere tradisies in Afrika (bv ons praat tot almal saamstem) en die invloed van die evangelie. Hy is self onseker oor die verhouding tussen die Koninkryk van God en die universele broederskap wat hy bepleit: God as Vader van almal, wat dan almal broers is.

Wajjaki, M, Turaki, Y, Van der Walt, B J & Kasenene, P 1993 - Visions of man and freedom in Africa

Potchefstroom: Instituut vir Reformatoriese Studies. Prys: Onbekend

Resensent: Prof P J van der Merwe

M Wajjaki wys op die wrange vrugte wat politieke bevryding in Afrika gedra het, veral wat die ekonomie en ekologie betref. Hy beklemtoon die noodsaaklikheid van selfkritiek vir Afrika self en wys op stappe wat die buiteland kan neem om te help.

Y Turaki argumenteer dat die mens inherente waardigheid besit omdat ons na die beeld van God geskape is. Dit is die morele gronde vir menseregte. Hy gee aandag aan die sondeval en die chaos en onvrede wat daaruit volg en die versoening wat Christus gebring het.

B J van der Walt analiseer apartheid, die onderliggende ideologiese aspekte daarvan en verskillende fases in die ontwikkeling daarvan. Hy beskryf die uitdagings wat nou voorlê asook die Bybelse mensbeskouing as 'n uitdaging aan apartheid.

In sy reaksie gee P Kasenene aandag aan die rol wat sendelinge, na sy mening, gespeel het om die Swartmense kultureel en polities te onderdruk deur mense se gedagtes te beheer ('mental control'). As antwoord hierop bied hy 'n 'alternative consciousness' wat moet kom deur 'an ideology of resistance' en bevryding (63).

P Krishna maak 'n helder teologiese analise van versoening, sonde, berou, vergiffenis, rassisme en stamskap (*tribalism*).

Z Kameeta kyk na probleme in Namibië, soos die grondkwessie, plaaswerkers, die posisie van die vrou en die voortsetting van apartheid.

S Fowler gee 'n lang uiteensetting (15-58) van die vereistes waaraan die sosiale orde moet voldoen om versoening moontlik te maak. Hy, sowel as

S M Nyirenda in sy repliek, beklemtoon die voorbeeld wat versoende Christene in 'n verdeelde land kan stel.

Van Wyk, W C (red) 1991 - Ons Joodse bure

Pretoria: KITAL. 74 bladsye. Prys R20,50

Resensent: Ds W C van Wyk (jr)

Hierdie boek is die penvrug van 'n paar teoloë, en is volgens die voorwoord bedoel as 'n inligtingstuk, oënskynlik vir ons hedendaagse kerkmense in Suid-Afrika. Hoewel ons tussen Jode leef en werk, beoordeel ons hulle dikwels op grond van eensydige perspektiewe in die Nuwe Testament en die moderne nuusmedia. Die oogmerk van die boek is dus om die Jode se geskiedenis en leefwyse bekend te stel sodat die groot gemeenskaplikheid tussen die Christendom en die Jodedom kan blyk. Hierdie kennis sal tot groter begrip lei.

Die boek bevat sewe hoofstukke en 'n terminologielys:

1. Die herkoms van die naam 'Jood' in teenstelling met die naam 'Israel' (G C Velthuysen).
2. Politieke geskiedenis van die Jode in die intertestamentêre en Nuwe-Testamentiese tydperke (J J Engelbrecht).

3. Politieke geskiedenis van die Jode na die Nuwe-Testamentiese tydperk tot die Middeleeue (L C Bezuidenhout).
4. Sionisme en die staat Israel (P J van der Merwe).
5. Die taal en literatuur van die Jode (J A Loader).
6. Godsdienstige gebruike van die Jode (W C van Wyk en L C Bezuidenhout).
7. Die Christen in gesprek met die Jood (J A Loader).

Prof P J van der Merwe is verantwoordelik vir die terminologielys wat vreemde woorde en begrippe kortliks verduidelik.

Die kort eerste hoofstuk wys reg aan die begin op die verskillende benamings wat deur die eeue vir (sekerde dele van) die uitverkore volk gebruik is. Die noodsaaklikheid van so 'n inleidende hoofstuk blyk dikwels uit die verwarring in die volksmond oor benamings soos Israel, Israeliet, Israeli, Juda, Jood en dies meer. Die verskillende betekenisskakerings en konnotasies van hierdie terme word op 'n helder, eenvoudige wyse verduidelik.

Hoofstuk 2 bied 'n bondige maar leeswaardige oorsig oor die geskiedenis vanaf die Babiloniese ballingskap tot met die Bar Kochba-oorlog. Daar word deurgaans aandag gegee aan die impak wat opeenvolgende wêreldryke op die taal, kultuur en godsdiens van die Jode gehad het. Die hoofstuk ein-

dig met 'n verwysing na die groeiende verstrooiing van Jode in Klein-Asië en Wes-Europa.

Dit is jammer dat daar nie meer aandag gegee is aan die verhouding tussen Christene en Jode tydens die kanoniseringsproses van die Nuwe Testament, en veral na die Joodse oorlog (66-70 n C) nie. Hierbenevens kan die abrupte slotsin van die hoofstuk ('Daar het na die opstande 'n vyandigheid by ander volkere teenoor die Jode ontstaan') verskeie vrae by die leser onbeantwoord laat. Watter volkere was die Jode vyandiggesind? Die volkere in Palestina of in Klein-Asië? Hoekom? Was hierdie vyandigheid gegronde?

Die vier bladsye waaruit hoofstuk 3 bestaan, is baie interessant, maar waarskynlik nét te kort. Hoewel die geskiedenis van die Jode tussen die tweede eeu na Christus en die Verligting beslis nie 'n hoogtepunt was nie, is daar 'n hele paar sake wat meer aandag kan geniet: Hoekom was verhoudinge tussen die Palestynse en Babiloniese Jodedom met tye so gespanne (13)? Wat het van die sterk Joodse gemeenskap in Babilonië geword? Watter faktore het aanleiding gegee tot die aanvaarding van anti-Joodse wette in Europa?

Die sprong van die Middeleeue na Sionisme en die staat Israel (hoofstuk 4) mag vir die leser 'n bietjie groot wees. Tog kompenseer hierdie hoofstuk daarvoor deur die Sionsbegrip terug te voer na sy wortels in die

tyd van die verenigde koninkryk in Israel en deur aan te toon hoe die Jode se lot deur die eeue die hunkering na Sion lewendig gehou het. Die bespreking van die staat Israel se huidige situasie is besonder interessant: dit hou deurgaans rekening met die aspirasies van verskillende partye, en dit is so resent dat dit selfs die Palestynse opstande (*intifada*) en die Golf-oorlog bespreek.

Die vyfde hoofstuk is die langste in die boek. Heelwat interessante sake word aangeraak, byvoorbeeld die verskillende tale wat Jode deur die eeue gepraat het, literatuur buite die hoofstroom van Joodse denke (bv die Septuaginta, Dooie See-geskrifte, Nuwe Testament!) en die puntuasie van die Hebreeuse Bybel. Die rabbynse literatuur kry veral baie aandag; daarteenoor is die gedeelte oor die literêre nalatenskap van die moderne tyd (veral hulle bydrae tot die breë Westerse kultuur) teleurstellend kort.

Die neerslag wat die Joodse geloof in die alledaagse lewe vind, word op 'n eenvoudige en praktiese wyse in hoofstuk 6 uiteengesit. Hieruit behoort by baie Christene begrip te groei vir Joodse gebruike wat vir ons vreemd lyk. Een aspek wat meer aandag kon ontvang het, is die onderlinge verhoudinge binne die wye spektrum van gelowiges in die Joodse gemeenskap: vanaf ortodoksie tot by diegene wat eintlik net in naam Joods is.

Hoofstuk 7 volg as 'n logiese uitvloeisel van die voorafgaande. Hoewel Christelike getuienis die basis van die gesprek tussen Christene en Jode moet vorm (65), word die belangrikheid van begrip en respek by Christene in die gesprek beklemtoon. Een ander belangrike saak moes waarskynlik meer eksplisiet aandag gekry het: die winspunte wat geloof in Christus 'n mens bied. Dit is waarskynlik een van die groot behoeftes by kerkmense: wat kan ek doen om ander te oortuig dat Jesus Christus onontbeerlik is vir ware lewensgeluk?

Die tegniese versorging (omslag, druk- en bindwerk) is netjies en goed, al is dit nie 'n luukse publikasie nie. Daar is somtyds onnodige lastige leestekens (bv hoofstuk 1 se titel in die inhoudsopgawe). Slegs een drukfout (oes i p v fees, bl 60) is opgemerk.

Terme of begrippe wat vir die oningewyde vreemd mag wees, word meestal óf onmiddelik in die teks óf in die terminologielys aan die einde verduidelik. Uitsonderings op hierdie reël is die begrip 'tweede tempel' (10), 'Deutero-Jesaja' (17), 'fundamentalistiese herlewing' (27), 'boek-godsdienste' (52) en 'kantor' (59). Soms is dit jammer dat 'n term nie onmiddelik in die teks verduidelik word nie (bv *Gemara*, 13).

Die boekie is eenvoudig geskryf en bied prikkelende interessante leesstof. Dit kan 'n belangrike bydrae

lewer tot kerkmense se begrip van sy 'Joodse bure', en kan aanbeveel word vir lidmate, studente en predikante. Daar word gehoop dat die boek 'n wye leeskring sal vind, en dat daar by 'n volgende uitgawe dalk 'n paar byvoegings gemaak sal kan word om dit nog nuttiger te maak.

Helberg, J L 1994 - Die Boek Daniël: Die heerskappy behoort aan God.

Skrifuitleg vir Bybelstudent en Gemeente. Kaapstad: NGK-Uitgewers. 135 bladsye. Prys onbekend.

Resensent: Prof P M Venter

Hierdie publikasie is 'n eerste in die sin dat dit die eerste keer is dat iemand buite die kring van die Nederduitse Gereformeerde Kerk 'n kommentaar in die SBG-reeks behartig. Die skrywer hanteer die boek Daniël oorwegend vanuit die hoek van die verbondsverhouding met God. In Daniël gaan dit vir die outeur om dit wat 'grondliggend vir die toekoms asook die hede is, naamlik God, en ons verhouding met Hom' (134). Dit is dan ook die belangrikste winspunt van hierdie kommentaar dat dit nie net die inhoud van die betrokke Bybelboek verklaar nie, maar ook die teologiese inhoud daarvan vir die hedendaagse leser uitwys.

Die verklaringsmetode wat hier gevolg word, is om die boek hoofstuk vir hoofstuk deur te werk. Daar word 'n inleiding vir elke hoofstuk gegee, die hoofstuk word in gedagte-eenhede verdeel en daarvolgens behandel. Die bespreking word dan telkens met 'n samevatting af gesluit waarin die teologiese betekenis van die hoofstuk uitgewys word. Die paragraaf-indeling van die 1983-vertaling word noukeurig gevolg, maar die saamgroepeer daarvan in gedagte-eenhede word deur die outeur volgens die onderwerp waaroor daar in die eenheid gehandel word, gedoen. Die outeur sou daarby kon baat indien hy ook die resultate van nuwer narratologiese ondersoek by hierdie indeling kon betrek en die verhaalmatige plek van hierdie gedagte-eenhede binne die groter vertelling kon uitwys.

Die outeur volg dan verder die werkswyse om meer inligting te verskaf oor die historiese verwysings wat in die teks voorkom. Hy toon ook aan waar die sake wat ter sprake kom, elders in die Ou Testament voorkom. Die outeur verwys telkens by problematiese dele na die uitleg van ander navorsers en stel sy keuse hoe hy meen die gedeelte verstaan moet word. Die outeur waarsku by herhaling daarteen dat die boek verkeerd gebruik word deur allerlei berekenings te wil maak rondom syfers en gegewens. Hy beklemtoon dat dit eerder die teologiese strekking

is wat gevolg moet word en die verkondiging dat God in beheer is van alles wat gebeur, wat in die sentrum gestel moet word.

Die skrywer betrek die inhoud van die boek op bladsye 106 en 135 op Jesus Christus, maar gaan hierin opsigtelik omsigter te werk as in sy vorige publikasies. Dit gaan vir hom wesenlik in Daniël oor die heerskappy van God en die oprigting van sy koninkryk wat sy kulminasie vind in Jesus Christus.

Hierdie kommentaar kan van harte aanbeveel word by lidmate en Bybelstudiegroepe in die kerk. Predikante en akademici sal miskien verkies om dieper te delf en ook ander kommentare naas hierdie werk te raadpleeg. Daar kon in die kommentaar miskien meer gemaak word van verhaalontleding en die teologie wat deur vertelling na vore kom. Die publikasie toon egter 'n teologiese rypheid en diepgang wat nie geïgnoreer kan word nie.

West, G O 1991 - Biblical hermeneutics of liberation: Modes of reading the Bible in the South African context.

Pietermaritzburg: Cluster Publications. 274 bladsye. Prys: onbekend.

Resensent: Prof P M Venter

Hierdie publikasie beweeg op die terrein van die hermeneutiek. Die vraagstuk waarmee die outeur worstel, is hoe die Bybel binne die huidige *struggle* in die Suid-Afrikaanse konteks gelees kan word. Die outeur vereenselwig hom ten volle met die stryd om bevryding binne die swart gemeenskap. Hy wil in hierdie werk 'n hermeneutiek van liberalisering uitbou wat in diens kan staan van wat hy sien as God se projek van bevryding wat besig is om 'n sosiale transformasie in Suid-Afrika teweeg te bring.

West toon aan dat daar in die hermeneutiek 'n skerp bewustheid van die gesitueerdheid van beide die outeur en die leser van die teks ingetree het. Dit het 'n verskuiwing in fokuspunt na die leser as lid van 'n bepaalde gemeenskap teweeggebring. Die outeur vereenselwig hom met navorsers wat in aktiewe en transformerende solidariteit met die arm en onderdrukte sektor van die gemeenskap staan. Hy wil vanuit die blikpunt van daardie bepaalde deel van die gemeenskap soek na maniere waarop die Bybel gelees en verstaan kan word.

In die swart gemeenskap in Suid-Afrika was die Bybel 'n verleentheid vanweë die feit dat dit met die kolonialisering van Afrika geassosieer is en as instrument van verdrukking gesien is. Namate swart bewussyn gegroei het, is die Bybel egter al meer

as bruikbare instrument in die stryd om bevryding gesien. Laasgenoemde het die metodiese vraag ontlok hoe die Bybel dan gelees en gebruik moet word in die *struggle*. By Boesak sowel as Mosala vind die outeur die tendens om die Bybel vanuit die gemeenskap wat in die worsteling vasgevang is, te lees en om 'n metode van 'analogy of struggle' te gebruik. Hoewel die een die konteks wat voor die teks lê en die ander die konteks wat agter die teks lê, as basis van analogie vir die eie situasie gebruik, is daar vir die outeur genoeg gemeenskaplikheid in hierdie twee benaderings om as wesprikkpunt vir 'n gesprek oor 'n hermeneutiek van bevryding te dien.

Die soeke na analogie in 'n hermeneutiek van bevryding moet eerstens in solidariteit met en verantwoordelikheid aan die swart gemeenskap en die swart teologie, wat epistemologies vanuit die worsteling van die armes en onderdrukte opereer, gedoen word. Die analogie moet in die tweede plek in aansluiting by die tradisies van *struggle* in die Bybel gesien word. Om die gewone leser egter in kontinuïteit met hierdie tradisie van worsteling en bevryding te stel, veronderstel dat die Bybel vanuit die leser se bepaalde situasie gelees sal word. Hier moet volgens West 'n hermeneutiese omwenteling plaasvind: die kritiese lees van die Bybel in die navorsing kan nie langer die norm wees nie, maar wel die gebruik

wat die gewone leser daarvan kan maak. Die kundigheid van Bybelnavorsing moet diensbaar word aan die armes en onderdrukte in die stryd wat hulle voer om bevryding en die daarstelling van 'n veranderde gemeenskap.

Die werk van West bied 'n goeie insig in die denke agter bevrydingsteologie en die probleme waarmee daar in Suid-Afrika geworstel word. West slaag daarin om die essensie van die hermeneutiek van die verskillende navorsers van wie hy die werke geraadpleeg het, kernagtig weer te gee. Die boek vertoon besondere goeie afgerondheid deurdat die outeur aan die begin van sy werk sy program uitspel en by wyse van samevatting aan die einde aandui wat sy bepaalde standpunt is. Spelfoute en drukfoute ontsier hier en daar die werk ('recongize' in plaas van 'recognize' op bl 19, byvoorbeeld). Die werk ontlok wel kritiese vrae by die leser soos die volgende: as West aantoon dat daar in die postmoder-

nisme 'n beweging na holisme is en 'n groter akkommodering van die leser en die sosiale konteks waarin hy lewe, hoekom dan kies vir slegs 'n deel, hoe groot dan ook al, van die gemeenskap en net vir hulle 'n hermeneutiek ontwerp? Bots partikularisme nie hier met die tendens na holisme nie? Wat van 'n hermeneutiek vir 'n nuwe plurale gemeenskap wat aan die ontwikkel is in Suid-Afrika? Nog 'n vraag: as die gemeenskap vir wie West sy hermeneutiek ontwerp in kontinuïteit met die tradisie van *struggle* in die Bybelse tradisie moet staan, wat van die ander tradisies in die Bybel? Is hulle irrelevant? Indien wel, wat behels die kanonisiteit van die Bybel en van daardie irrelevantele dele van die Bybel dan in werklikheid?

Vir diegene wat na sake vanuit hierdie bepaalde hoek wil kyk of wil kennis neem van die standpunte wat hier gehuldig word, word hierdie boek met vrymoedigheid aanbeveel.